

Asia: VN/28598/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Millaisia näkemyksiä teillä on ehdotetusta uudesta yhteiskuntatietoedellytyksestä?

Uudenmaan elinvoimakeskus kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Uudenmaan elinvoimakeskus tuo esiin huolensa, että mahdolliseen kokeeseen valmistutuminen ja sen suorittaminen eivät lisää osallisuutta ja suomalaisen yhteiskuntaan kiinnittymistä ja tänne kuulumisen kokemusta. Sitä vastoin kansalaisuuskokeen käyttöönotto, siihen valmistautuminen ja osallistuminen saattavat lisätä psykologista stressiä, aivan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien kohdalla.

Tilanteessa, jossa Suomen valtio etsii säästöjä ja pyrkii keventämään hallinnollista taakkaa ja on vähentämässä kotoutumisen edistämistä yhteensä noin 46 miljoonaa rahoitusta, pitäisi arvioida onko kansalaisuuskokeelle todellista tarvetta. Uudenmaan elinvoimakeskus nostaa esiin, että olisiko jo nykyisin voimassa oleva vuonna 2025 lakimuutoksella pidennetty kansalaisuutta hakevan henkilön kahdeksan vuoden maassaolo, toimeentuloedellytys, nuhteettomuus sekä Suomessa jo käytössä olevan verrattain haastavan YKI-testin läpäiseminen jatkossakin riittäviä kriteereitä kansalaisuuden saamiseksi.

Lisäksi tulisi pohtia, lisääkö yksittäisen monivalintakokeen suorittaminen yhteiskunnallisten arvojen tosiasiallista omaksumista. Yhteiskuntatietoedellytys voi tukea kotoutumista, mutta yksittäinen koe ei yksinään kuvaa hakijan kokonaisvaltaista kykyä toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. Hakijoiden henkilökohtaiset olosuhteet, kuten taloudellinen tilanne, oppimisvaikeudet tai muut vastaavat tekijät, eivät myöskään saisi muodostua kohtuuttomiksi esteiksi edellytyksen täyttämiseksi.

Millaisia näkemyksiä teillä on kansalaisuuskojejärjestelmän ehdotetusta toteutustavasta?

Hallituksen esityksessä kansalaisuuskokeen hallinnointi on suunniteltu Maahanmuuttovirastolle. Uuden tehtävän toteuttamiseksi Maahanmuuttovirastolle tulee kohdentaa riittävä pysyvä resurssi kokeiden hallinnointiin ja kokeiden säännölliseen toteutukseen koko Suomessa.

Uudenmaan elinvoimakeskus haluaa tuoda esiin, että vaikka kokonaisvastuu kokonaisuudesta on suunniteltu osaksi Maahanmuuttoviraston tehtäviä, tulisi kansalaisuuskokeen laatimiseen perustettavassa asiantuntijaryhmässä olla vahva edustus kotoutumisen ja koulutuksen asiantuntija-aloilta, myös kolmannelta sektorilta. Lisäksi ryhmässä tulisi olla mukana Suomeen muuttaneiden edustus. Kokeen laatimisessa tulee kuulla Suomeen muuttaneita kokemusasiantuntijoita ja koetta tulee testata aidossa ympäristössä Suomeen muuttaneiden kanssa ennen kokeen käyttöönottoa. Uudenmaan elinvoimakeskus suosittaa kansalaisuuskokeen pilotointia myös Suomessa syntyneillä henkilöillä, jotta voidaan varmistua siitä, että se ei ole liian vaikea eikä testaa ulkoa opittuja asioita vaan osoittaa syvällisempää ymmärrystä.

On kannatettavaa, että mahdollisen tulevan kansalaisuuskokeen kysymykset pohjautuvat monikielisessä yhteiskuntaorientaatioissa tarjottaviin tietoihin. Uusi kansalaisuuskoe asettaa toteutuessaan tältä osin lisäpainetta myös tasaisen laadukkaiden monikielisten yhteiskuntaorientaatioiden ja kotoutumiskoulutusten toteuttamiseksi, jotta kaikilla koulutukseen osallistuvilla olisi tasapuoliset ja yhdenvertaiset mahdollisuudet oppia myöhemmin kokeessa tarvittavat tiedot ja taidot. Samalla on varmistettava, että koulutuksiin osallistuvat saavat kokeeseen tarvittavien tietojen lisäksi myös tarvittavat taidot pärjätä digitaalisessa maailmassa, jotta he kansalaisuuttaan hakiessaan ovat valmiita suoriutumaan digiympäristössä toteutettavassa koetilanteessa.

Koska kaikki Suomen kansalaisuutta hakevat eivät osallistu edellä mainittuihin koulutuksiin ja koska lähtökohtaisesti koulutuksen ja kansalaisuuden hakemisen välillä on useita vuosia, pitää Uudenmaan elinvoimakeskus tärkeänä, että oppimateriaali olisi myös jatkossa yleisesti saatavilla ilman kustannuksia. Näin varmistetaan myös esimerkiksi työ- tai opiskeluperusteisesti Suomeen tulleiden henkilöiden mahdollisuudet valmistautua kokeeseen. Samalla näiden ryhmien mahdollisuuksia osallistua esimerkiksi kotoutumiskoulutuksiin tai omakielisiin yhteiskuntaorientaatioihin tulisi lisätä ennen kansalaisuuden hakemista.

Mikäli kansalaisuuskokeen järjestämiseen päädyttäisiin, kannattaa Uudenmaan elinvoimakeskus hallintotaakan keventämiseksi hallituksen esitystä, jossa kansalaisuuskokeen voisi korvata ylioppilaskokeella tai suomeksi tai ruotsiksi suoritettulla korkeakoulututkinnolla.

Yhdenvertaisuuden toteutumiseksi Uudenmaan elinvoimakeskus kannattaa lisäksi hallituksen esityksessä kohtaa, jonka mukaan yhteiskuntatietouden edellytyksestä voidaan poiketa muun muassa sellaisen vammaisuuden tai psyykkisen tilan perusteella, joka pitkäaikaisesti estäisi hakijaa täyttämästä edellytystä. Lisäksi pidämme tärkeänä, että kaikilla kokeen suorittavilla tulee tarvittaessa olla mahdollisuus erityisjärjestelyihin perustellusta syystä. Esimerkiksi tulee miettiä, miten koe järjestettäisiin niille kansalaisuutta hakeville, joilla on olla riittävä suullinen kielitaito työssä ja elämässä selviämiseen, mutta kirjallinen kielitaito ei riittäisi kokeen läpäisyyn.

Mikäli kansalaisuuskoe toteutetaan kannattaa Uudenmaan elinvoimakeskus digitaalista monivalinta- ja väittämäkysymyksiin perustuvaa koetta sen yhdenmukaisuuden vuoksi, mutta suosittelee vaihtoehtoisen suorittamismuodon mahdollistamista hakijoille, jotka eivät perustellusta syystä voi osallistua kansalaisuuskokeeseen kirjallisesti tai digitaalisesti.

Kansalaisuuskokeen kieli tulee olla suomi tai ruotsi ja kokeen kielitason tulisi vastata vaadittua B1-tasoa. Mahdollisen kokeen suunnittelussa tulee hyödyntää paitsi kotoutumisen, koulutuksen myös kielenopetuksen ja selkokielen asiantuntijoita kokeen sopivan kielitaitotason takaamiseksi.

Millaisia näkemyksiä teillä on ehdotettujen muutosten vaikutuksista?

Uudenmaan elinvoimakeskus korostaa, että kansalaisuuskokeiden järjestämistiheys ja koetilaisuuksien määrä on mitoitettava alueellisten tarpeiden mukaan. Erityisesti on huolehdittava riittävästä koekapasiteetista väkirikkaalla pääkaupunkiseudulla, jotta jonot kansalaisuuskokeisiin eivät kasva kohtuuttomiksi.

Uudenmaan elinvoimakeskus haluaa huomauttaa, että kansalaisuuskokeen tason tulee olla sellainen, että Suomessa asuttu aika antaa hyvät valmiudet selviytyä siitä itsenäisellä opiskelulla. Liian vaikea koe voi johtaa maksullisten valmennuspalveluiden syntymiseen, ja tämä vaarantaisi vähävaraisempien yhdenvertaiset mahdollisuudet suorittaa koe hyväksytysti. Samasta syystä kokeen maksun tulee olla kohtuullinen, jotta kansalaisuuden hakeminen ei ole riippuvainen henkilön varallisuudesta.

Tähän voitte kirjoittaa muita mahdollisia näkemyksiänne.

Ei muita huomioita.

Kyntölä Laura
Uudenmaan elinvoimakeskus